

устоявшихся связей и отношений. Однако технологически новый вариант передачи знаний, Интернет, позволил закрепиться эффекту существования множества смыслов без их взаимного уничтожения и вытеснения, лишь открыл возможности для их полноценного использования фактически без всяких обязательств, а порою и негативных последствий для самоопределяющегося человека. Возникает эффект создания системы ценностей, норм и ориентиров исключительно на базе взаимных интересов и потребностей тех групп людей, которые временно существуют на необозримых просторах Интернета благодаря новым технологиям. Свободный субъект окончательно трансформируется в полисубъект. С одной стороны, человек в поиске своей истины может воспользоваться всеми возможными ориентирами или даже создавать свои собственные, предложив их другим ищущим. С другой, всякое объединение в сети по определению носит временный характер, а значит тот, кто больше не нуждается в поддержке некоей группы, покидает данное проблемное поле, переходя к поиску других смыслов и ориентиров. А это, в свою очередь, приводит к закреплению состояния неопределенности как единственной определенной бытийной основе в процессе личностного самоопределения человека.

**ЗНАЙОМСТВО З ТРАНСЦЕНДЕНЦІЄЮ
В СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСМЕДІА
(До питання про практичне призначення філософії)**

Дольська О.О.

Національний технічний університет «ХПІ», м. Харків

Сьогодні все активніше масові засоби інформації визначають нашу ідеологію, освіту, соціалізацію. Виникає питання про можливості звертатися до сили трансценденції в масмедіа з метою звернення до трансценденталій в нових умовах. Особливий інтерес викликають телевізійні програми, шоу, проекти, бо криза просвітницької та гуманістичної парадигм найбільш яскраве проявляє себе в цьому шарі нашого життєвого світу. Про них і піде мова.

Трансценденція в метафізичному контексті, або як метафізичний метод, підхід означає перехід від можливого досвіду в сферу, що знаходиться поза нього, тобто означає можливість дотику до сфери, що лежить поза онтичного. Трансценденція означає вихід до трансценденталій. Останні визначають фундамент онтологічного, тобто чистого буття. Історія філософії демонструє нам, як під впливом трансценденталій формувалася наша людяність. Фома Аквінський виокремлював шість трансценденталій: річ, суще, істина, правда, щось, єдине. Але пізніше Кант надав трансценденталіям гносеологічного характеру і звернувся до терміну «трансценденталь-

ний». Трансцендентальне має за ціль зробити можливим пізнання досвіду, але саме воно існує до усякого досвіду, тобто а priori. Екзистенціалізм теж трансформував розуміння трансценденцій. Наприклад, у Ясперса трансценденція – один з основних моментів буття. Він припускав, що особистість невтомною діяльністю підвищує реальний світ до світу трансценденталій, так званого чистого буття, завдяки переходу в цей світ людина здійснювала перехід до своєї самості.

В центрі уваги телевізійне шоу Романа Мідного «Преображення» з прекрасною дівчиною Юлією Сидоренко. У міру розкручування сюжету, я все більше втягувалася в історію не тільки видимої реальної дії, але все більше занурювалася в питання про можливості телебачення залучати нас, глядачів, до трансценденції. За сюжетом програми Юля хоче подолати образ дівчини-пацанки, яка бореться з життєвими проблемами, використовуючи мускулінні техніки: вона виправляє будь-які неполадки технічного характеру, вирішує життєві проблеми з позиції «немає того, чого я не можу». Красива, міцна, натуральна блондинка з величезними очима, з великим бюстом, сильними руками, при цьому її руки – вмілі і чіпкі – здатні вирішити проблеми будь-якого характеру.

У центрі уваги – зміна способу життя, вихід на жіночність і вміння повернути до себе сильних чоловіків жіночою слабкістю як могутньою силою будь-якої дами. Це центральна ідея, яку стали вирішувати разом Юля і Роман. Вони не самотні. Слава Богу, біля них прекрасний психолог Анна, красуня Карина, учасниця телевізійного шоу, ціла команда колективу програми.

Юлі дуже складно прийняти нову для неї реальність, бо їй доводиться співіснувати в двох, які і можуть, і не можуть існувати поруч. Роман налаштований на «жіночну реальність». Юля згодна з ним, її бажання перевтілитися настільки є сильним, що вона включається в гру з реальностями. Бажання Юлі і бажання Романа, як в діалектиці Г. Гегеля, вперше в потужному зіткненні. Психолог тут просто необхідний. Адже наше несвідоме грає з нами, як кішка з мишкою. Нам необхідно уточнити розуміння несвідомого. Людина вибудовує свої несвідомі пориви на основі пам'яті, спогадів. Сучасна філософія оперує двома видами несвідомого. Є психологічне несвідоме, а є онтологічне. Наскільки онтологічне потужне? Шеллінг, Гегель, Ніцше, підтримуючи ідеї Вольфа про онтологію як *prima philosophy*, підготували ґрунт для філософії Гайдеггера, який писав про крихкість і примарності в своїй основі категорії «буття». Але найголовніше, Гайдеггер одночасно об'єднав і роз'єднав рівні онтичного і онтологічного, ввівши принцип того, що не зводиться або радикальної відмінності в сучасну філософію як центральний. Саме тому Дерріда вводить спеціальний термін *differance*. Що ми розуміємо під онтичним? Наш світ, наш життєвий світ, світ наших речей і світ телепередачі в тому числі. А ось спроба залучення до трансценденталій, вони самі, до

яких ми пробуємо виходити, завдяки трансценденції – це вже світ онтологічного.

Не випадково, розглядаючи онтологію як філософію сили, Ж. Дерріда активно використовує не тільки поняття «сенси», але і поняття «дар». Дар розуміється саме онтологічно, як прилучення до онтологічного. Роман Мідний також звертається до феномену дару. Він дарує Юлії зустріч з новим, і перед нами – ситуація народження нового виду споживання. Але це той дар, про який говорили і писали постмодерністи? Давайте подивимося. Звернення до нового виду споживання, по суті, повертає ту модель взаємодії, яку характеризують як суб'єкт – об'єкту. Але ж ми налаштовані на суб'єкт-суб'єкту взаємодію. Ми бачимо, що наш споживач Юлія, по-перше, намагається реалізувати свої бажання, а Роман – свої, тобто споживач розщеплений на бажання. Хоча Юлія – сильна, цілісна людина, думаюча людина, але в ній присутні елементи розщепленої людини. Розщеплена (термін Ж. Лакана) людина не готова до зустрічі з трансцендентним, вона просто не готова вийти на трансценденцію. Хочу провести паралель і звернутися до терміну «голе життя» (термін Дж. Агамбена) вже для соціалізації людського, до нашого контексту. У «голому житті» переважає онтичне без звернення до онтологічного, «голе життя» починає розчиняти людське. Але онтологічне несвідоме не кидає нас у прірву хаосу. Юлія інтуїтивно, я думаю, на рівні саме онтологічного несвідомого розуміє пастку такого собі колективного несвідомого, що прагне до колективної трансценденції. Вона відчуває, що щось не так: її «розриває» саме онтологічне несвідоме. Вона розуміє, що виступає таким собі об'єктом, що і свідчить про її розщеплення.

Спроби, до яких звертаються телевізійні технології, оголюють глибину нашого існування, і ми задаємося питанням: Чи можливо, щоб трансценденція почала «обживатися» в сфері соціальної фізики, соціального. Реальне життя виявляється більш насиченим, ширшим та різноманітнішим будь-яких схем, у тому числі схем режисерської програми. Телебачення – це та сфера соціальних послуг, за допомогою яких може створюватися бажання, поштовх для трансценденції. Але цей процес має носити не стихійний характер, а стати продуманим новим механізмом дотику до складної онтологічної сфери. Бо ми стоїмо перед фактом формування нової онтологічної парадигми. На мій погляд, саме філософія має стати допоміжним інструментом в конструюванні нових соціальних реалій.

Література: 1. Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму / Ж. Делез // Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта: учение о способностях. Бергсонизм. Спиноза / пер. с франц. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – С. 7–144. 2. Деррида Ж. Письмо и различие / Ж. Деррида / Пер. с франц. и послеслов. Д.А. Кралечкина. – М.: Академический проект, 2000. – С. 410.

3. Жеребкин С. Нестабильные онтологии в современной философии / С. Жеребкин. – Харьков: ХЦГИ, 2013. – 377 с. 4. Жижек С. Интерпассивность. Желание: влечение, мультикультурализм / С. Жижек / пер. с англ. А. Смирнова, под ред. В. Мазина и Г. Рогоняна. – СПб.: «Алетейя», 2001. – 196 с.

**ЧЕЛОВЕК И КУЛЬТУРА СКВОЗЬ ПРИЗМУ
ТЕХНОИНТЕЛЛЕКТУАЛИЗАЦИИ:
ФИЛОСОФСКО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ
КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ**

Карпенко В. Е.

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
г. Харьков*

На рубеже тысячелетий из т. н. компьютерных наук в широкий междисциплинарный дискурс, в том числе в философско-теоретический, буквально ворвался ряд терминов, таких как предложенный Дж. Маккарти искусственный интеллект, а далее интеллектуальные системы, истинный искусственный интеллект, суперинтеллект, технический интеллект (следует отличать этот термин от термина «технический интеллект» общей психологии), «умные» вещи. Все эти термины в той или иной форме вызваны к жизни приложением метафоры интеллекта к выполнению техническими устройствами функций, которые традиционно ассоциируются со сферой интеллектуальной деятельности человека. Соответственно речь идет о результате развития техники, высоких технологий, метафоре интеллекта технического, то есть, одним словом, техноинтеллекта. При этом составная часть сложных слов «техно-» в упомянутом значении встречается в терминах технотроника, техносфера, технодетерминизм, технопессимизм, технофобия, технооптимизм, которые находят применение в рефлексии процессов техноинтеллектуализации.

По мнению современных исследователей, техноинтеллект внедряется, изменяет антропосферу во всех основных аспектах. Возможные или действительные изменения идентифицируются понятиями (компьютерной) виртуальной реальности, искусственного суперинтеллекта, социокультурных измерений информационного общества, общества знаний, вопроса Интернета «умных» вещей (распространение автоматизации и роботизации от предприятий на поле повседневного бытия человека), техноинтеллектогенных изменений в мышлении человека, его телесности (от гиподинамии до автоматизированных органов), психосоматике, техноинтеллекта в контексте глобальных проблем человечества и тому подобными.

Однако, если различные исследования техноинтеллектуализации человека, человечества, общества, антропосферы сквозь призму социальной